

Lekcja 2

Kontrola sposobu korzystania ze zwolnień lekarskich

Kto kogo może kontrolować

ZUS lub płatnik składek (np. pracodawca) mogą kontrolować sposób, w jaki korzystasz ze zwolnienia lekarskiego. Kontrola obejmuje osoby, które otrzymują:

- wynagrodzenie chorobowe,
- zasiłek chorobowy, w tym zasiłek po ustaniu tytułu ubezpieczenia (np. utracie pracy),
- świadczenie rehabilitacyjne,
- zasiłek opiekuńczy.

Na czym polega kontrola

Kontrola polega na ustaleniu, czy osoba na zwolnieniu nie wykonuje pracy w okresie orzeczonej niezdolności lub czy w inny sposób nie wykorzystuje zwolnienia niezgodnie z jego celem (np. czy nie wyjechała w celach turystycznych). W przypadku osób korzystających z zasiłku opiekuńczego sprawdza się także, czy jest inny członek rodziny pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym, który może zapewnić dziecku opiekę w tym czasie (z wyjątkiem opieki nad dziećmi do 2 lat).

Z kontroli sporządza się protokół, do którego możesz złożyć zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia, w którym go otrzymasz. ZUS rozpatruje te zastrzeżenia. Protokół, z którego wynika, że korzystałeś z zasiłku lub świadczenia w sposób niezgodny z jego celem, stanowi dowód w postępowaniu o ustanie prawa do zasiłku.

Kiedy możesz utracić prawo do wynagrodzenia lub zasiłku chorobowego

13 kwietnia 2026 r. weszły w życie przepisy regulujące sprawy związane z podejmowaniem przez świadczeniobiorców określonych czynności w czasie przebywania na zwolnieniu lekarskim.

Nie zmieniła się zasada, że ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia lekarskiego od pracy, jeśli w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonuje pracę zarobkową.

Zmieniła się, a właściwie jest precyzyjniej wyrażona, druga przesłanka utraty prawa do zasiłku. Utracisz zasiłek chorobowy, jeżeli będziesz podejmować aktywność niezgodną z celem tego zwolnienia.

Nowe przepisy zawierają definicję pracy zarobkowej oraz aktywności niezgodnej z celem zwolnienia, których wykonywanie albo podejmowanie może spowodować utratę prawa do zasiłku chorobowego. **Praca zarobkowa** (powodująca utratę zasiłku chorobowego) to każda czynność mająca charakter zarobkowy, niezależnie od podstawy prawnej, zgodnie z którą ją wykonujesz, z wyłączeniem czynności incydentalnych, których podjęcia w okresie zwolnienia od pracy wymagają istotne okoliczności. Co ważne, istotną okolicznością nie może być polecenie pracodawcy.

Aktywność niezgodna z celem zwolnienia od pracy to wszelkie działania utrudniające lub wydłużające proces leczenia lub rekonwalescencję, z wyłączeniem zwykłych czynności dnia codziennego lub czynności incydentalnych, których podjęcia w okresie zwolnienia od pracy wymagają istotne okoliczności.

Zwolnienie w jednym miejscu pracy

Od 1 stycznia 2027 r. jeżeli jesteś zatrudniony w kilku miejscach jednocześnie lub np. jesteś zatrudniony i jednocześnie prowadzisz działalność gospodarczą, możesz dostać zwolnienie z pracy we wszystkich tych miejscach bądź tylko niektórych z nich – jeżeli charakter pracy uzasadnia możliwość pracy w pozostałych miejscach. Oznacza to, że możesz np. przebywać na zwolnieniu u jednego pracodawcy i jednocześnie pracować u drugiego – pod warunkiem, że praca u drugiego pracodawcy nie stoi na przeszkodzie Twojemu wyzdrowieniu.

Orzecznictwo lekarskie w ZUS – nowe zasady

Od 13 kwietnia 2026 r. poza lekarzami orzecznikami w określonych rodzajach spraw orzeczenia mogą wydawać osoby, które wykonują samodzielne zawody medyczne i posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie fizjoterapii albo pielęgniarstwa:

- fizjoterapeuci – orzeczenia w sprawach rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS,
- pielęgniarki lub pielęgniarze – orzeczenia w sprawach niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Od 1 stycznia 2027 r. zmienia się także sposób wydawania orzeczeń. Zarówno pierwsze orzeczenie, jak i orzeczenie po ponownym rozpatrzeniu sprawy (w związku ze sprzeciwem osoby, która ubiega się o orzeczenie lub zarzutem wadliwości ze strony prezesa ZUS) będzie wydawał lekarz orzecznik (jednoosobowo). Obecnie pierwsze orzeczenie wydaje lekarz orzecznik, natomiast sprzeciw lub zarzut wadliwości od orzeczeń lekarzy orzeczników rozpatruje komisja lekarska złożona z trzech lekarzy specjalistów. Po zmianach sprzeciw lub zarzut wadliwości od orzeczenia wydanego przez lekarza orzecznika albo przez specjalistę wykonującego samodzielny zawód medyczny (pielęgniarkę, pielęgniarza, fizjoterapeutę) ponownie rozpatrzy lekarz orzecznik (jednoosobowo). W sprawach szczególnie skomplikowanych sprzeciw lub zarzut wadliwości orzeczenia będzie mogło rozpatrzyć trzech lekarzy orzeczników orzekających łącznie.

Świadczenia po utracie ciąży

Kobieta po utracie ciąży może otrzymać:

- zasiłek pogrzebowy – na podstawie karty zgonu lub zaświadczenia lekarza bądź położnej (jeśli nie został sporządzony akt urodzenia),
- zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego – na podstawie zaświadczenia lekarza bądź położnej (jeśli nie został sporządzony akt urodzenia).

Zasiłek macierzyński po utracie ciąży nie jest nowym świadczeniem. Jest to zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego. Kobieta otrzymuje go przez 8 tygodni.

Podstawą przyznania zasiłku macierzyńskiego oraz zasiłku pogrzebowego po utracie ciąży może być zaświadczenie wydane przez:

- lekarza specjalistę w dziedzinie położnictwa i ginekologii,
- lekarza w trakcie specjalizacji w tej dziedzinie,
- położną.

Zaświadczenie to powinno być wydane na podstawie dokumentacji medycznej – bez względu na to, w którym tygodniu ciąży doszło do poronienia.